

Noortele naistele suunatud äärmuslaste tegevus sotsiaalmeedias ning õppetunnid vägivaldse äärmusluse ennetamiseks ja tõkestamiseks

Autorid **Sophie Scheuble**, RANi spetsialist,
ja **Fehime Oezmen**, RANi välisekspert

Radicalisation Awareness Network

RANI
Practitioners

**Noortele naistele suunatud
äärmuslaste tegevus
sotsiaalmeedias ning õppetunnid
vägivaldse äärmusluse
ennetamiseks ja tõkestamiseks**

ÕIGUSTEAVE

See dokument on koostatud Euroopa Komisjoni jaoks, kuid see kajastab üksnes autorite seisukohti ja Euroopa Komisjon ei vastuta mis tahes tagajärgede eest, mis tulenevad selle avaldatud dokumendi taaskasutamisest. Lisateave Euroopa Liidu kohta on saadaval internetis (<http://www.europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2022

© Euroopa Liit, 2022

Euroopa Komisjoni dokumentide taaskasutamise põhimõtteid rakendatakse vastavalt komisjoni 12. detsembri 2011. aasta otsusele 2011/833/EL komisjoni dokumentide taaskasutamise kohta (ELT L 330, 14.12.2011, lk 39). Kui ei ole teisiti märgitud, on selle dokumendi taaskasutamine lubatud litsentsi Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) alusel (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). See tähendab, et taaskasutamine on lubatud, kui on viidatud allikale ja märgitud ära kõik tehtud muudatused.

Selliste elementide kasutamiseks või paljundamiseks, mis ei kuulu Euroopa Liidule, võib olla vaja küsida luba otse asjaomaselt õiguste omajalt.

Sissejuhatus

Viimasel kümnendil on radikaliseerumine muutunud digivaldkonnas üha sagedasemaks. Äärmuslased on avaliku diskursuse mõjutamisel ja uute liikmete värbamisel tuginenud enamasti videomängude kultuuriga seotud digikeskkonna tavade omaksvõtmisele, sotsiaalmeediakampaaniatele ning meemide ja videote kasutamisele. Sotsiaalmeedia eelised, sealhulgas selle kerge kättesaadavus, võimalus jõuda laia publikuni, piiratud reguleerimine ja kiire teabevoog, ei ole jäänud äärmuslastele märkamatuks. Paljud rühmitused on viinud oma suhtluse, värbamise ja propaganda digikeskkonda. Äärmuslaste kohalolek veebis ei piirdu ühe platvormiga, vaid toimub pigem mitmesugustes digikeskkondades ja eri platvormidel, alates sotsiaalmeediast, jututubadest ja veebisaitidest kuni pimevõrguni ⁽¹⁾. Kui paar aastat tagasi keskendusid meedia ning vägivaldse äärmusluse ennetamises ja tõkestamises osalejad veebis toimuvale noorte meeste värbamisele ja radikaliseerumisele, on olukord muutunud pärast seda, kui noored naised ja tüdrukud suundusid pärast veebis radikaliseerumist ja neile suunatud äärmuslaste peibutustegevuse ohvriks langemist endistele Daeshi territooriumidele.

Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku hiljutises järeluste dokumendis noorte naiste sotsiaalmeediakasutuse kohta arutati äärmuslaste värbamistaktikat ning tüdrukute ja noorte naiste haavatavust ⁽²⁾. Tuvastatud haavatavuste hulka kuulusid veebipõhise ja -välise diskrimineerimise kogemus, igatsus sarnase mõtteviisiga eakaaslastest veebipõhise nn sõsarkonna järele, samuti ebakindluse ja (areneva) seksuaalsusega seotud küsimused. Kuigi järgnevas dokumendis käsitletakse lühidalt ka tüdrukute ja noorte naiste võimalikku vastuvõtlikkust, on selle fookuses viisid, kuidas äärmuslased suunavad sotsiaalmeedias oma tegevust naissoost ja ennekõike noortele kasutajatele ning värbavad neid.

Dokumendi esimeses osas arutatakse äärmuslaste tegevust eri sotsiaalmeediaplatformidel. Seejärel vaadatakse lähemalt, milliseid narratiive ja strateegiaid kasutavad paremäärmuslased ja islamiäärmuslased, et meelitada ligi ja värvata noori naisi ja tüdrukuid (vägivaldseteks) äärmuslasteks. Teises osas tuvastatakse vägivaldse äärmusluse ennetamisele ja tõkestamisele avalduv mõju, et ennetada ja tõkestada paremini naistele ja tüdrukutele suunatud äärmuslaste veebitegevust.

Noortele naistele suunatud äärmuslaste tegevus eri sotsiaalmeediaplatformidel

COVID-19 pandeemia tõttu on paljudel vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise programmidel olnud viimasel aastal raskusi sihtrühmadega sideme säilitamise ja selle laiendamisega. Kuigi haavatavaid isikuid võis leida asjakohastest sotsiaalsetest keskkondadest (näiteks noortekeskustest või spordiväljakutelt), oli traditsiooniline teavitustöö 2020. aastal võimalik vaid väga piiratud ulatuses. Suhtluskeskkondi, mis tekivad järk-järgult, kuna igapäeva elu liigub üha enam digikeskkonda, ei ole seni piisavalt kasutatud sihipäraselt noorte naisteni jõudmiseks.

Üha rohkem on vaja, et ennetus-, sekkumis- ja suhete katkestamisele suunatud töö kõrvaldaks lõnga veebiväliste ja veebipõhiste keskkondade vahel. Misogüünsed veebikeskkonnad ja suhtluskonnad (ingl *manosphere*) on viimastel aastatel kasvanud. Ühelt poolt on naised rühmituste, nagu Men Going Their Own Way (MGTOW) ja *incel*ite veebipõhise laimava vaenukõne ja antifeministlike arutelude sihtmärgiks, sealjuures jäetakse naissoost kasutajad tavaliselt kategooriliselt foorumitest ja Redditi alateemadest kõrvale. Seevastu muud paremäärmuslikud rühmitused (nt identitaarlaste liikumised ja neonatside organisatsioonid,

⁽¹⁾ Weimann & Masri, „Research Note: Spreading hate on TikTok“, lk 2.

⁽²⁾ Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku spetsialistid, „Young women’s usage of Social Media and Lessons for Preventing Violent Extremism“.

nagu Põhjala Vastupanuliikumine) kasutavad aktiivselt peibutamisstrateegiaid, tootes sisu ja kasutades teemaviiteid, mis on konkreetselt suunatud noorte naiste ja tüdrukute meelitamiseks osalema veebipõhises äärmusluses.

Nagu eespool mainitud, sai sotsiaalmeediaplattformide kasutamine islamiäärmuslaste poolt Daeshi digitaalse värbamistöe alguses laia meediatähelepanu osaliseks. Daesh käivitas 2014. aastal üleilmse sotsiaalmeediapõhise värbamiskampaania, mis ei olnud suunatud ainult meessoost välismaistele terroristlikele võitlejatele, vaid konkreetselt ka naistele ja teismelistele. Daesh suutis saavutada kümnete tuhandete tugikontode abil sotsiaalmeedias, eriti **Twitteris**, ulatusliku kohalolu ⁽³⁾. Kuigi terroristlike võrgustikega liituvad naised ei ole midagi uut, oli Daeshiga liitunud naissoost värvatute arv palju suurem kui varasemalt teiste rühmitustesse suundunud inimeste arv ⁽⁴⁾.

Järgmistes osades antakse lühiülevaade levinuimatest sotsiaalmeediaplattformidest ja sellest, kuidas äärmuslased neid ära kasutavad.

YouTube

Kõikide videojagamisplatvormide seast on kõige rohkem kasutajaid endiselt YouTube'il, olgugi et konkurents teiste platvormidega, nagu Vimeo ja TikTok, kasvab. Pew Research Centeri küsitluste kohaselt on YouTube ja Reddit ainsad sotsiaalmeediaplattformid, mille kasutajaskond on alates 2019. aastast märkimisväärselt kasvanud ⁽⁵⁾. YouTube on keskne uudisteallikas ennekõike teismelistele ja noortele täiskasvanutele. Kuigi platvorm on võtnud meetmeid sisu modereerimiseks, nähtub YouTube'i sisu analüüsist, et sõltumatutes YouTube'i kanalites luuakse ja jagatakse vandenõunarratiive sisaldavaid videoid palju tõenäolisemalt kui tavapäraistes uudisteväljaannete omades ⁽⁶⁾. Platvormi algoritmi tõttu võivad kasutajad, kes on juba küsitava või äärmusliku sisuga kokku puutunud, näha üha äärmuslikumaid videoid ⁽⁷⁾. Seega võivad platvormi algoritmi alusel äärmusliku sisuga kokku puutuda isikud, kes soovivad teavet poliitika või isegi igapäevaeluga seotud küsimuste kohta (nt kuidas *hijab*'i õigesti kanda). Noorte veebikasutajate jaoks tunduvad teabele suunatud videod eriti autentset, kuna need jätvavad mulje, et teavet annavad edasi „tavalised“ inimesed. Äärmuslased ja nende rühmitused on võimalikest mõjutatavatest rühmadest teadlikud ning kasutavad seega YouTube'i kui peamist platvormi oma ideoloogia ja narratiivide levitamiseks, aga ka lühireklaame meenutavate videote jagamiseks. Kuigi mõni rühmitus, nagu suhteliselt uus Hizb-ut-Tahriri sidusrühmitus Muslim Interaktiv, lööb TikToki palju rohkem laineid, jätkavad nad YouTube'i jaoks kvaliteetsete ja keerukamate videote tootmist ⁽⁸⁾. Sisu poolest kipuvad paremäärmuslaste ja islamiäärmuslaste kanalid taastootma soopõhiseid stereotüüpe, viidates „loomulikele“ soorollidele, et keskenduda kahe soo täpsele kontseptsioonile ⁽⁹⁾.

Facebook

Kuigi Facebook meelitab mõnes Euroopa riigis 2010. aastate algusega võrreldes ligi üha vähem noori kasutajaid, on see platvorm endiselt üks kõige laialdasemalt kasutatav sotsiaalmeediasait. Ameerika täiskasvanute sotsiaalmeediakasutust käsitlevast uuringust nähtus, et umbes 70 % 18–29-aastastest inimestest kasutab Facebooki ⁽¹⁰⁾. Kui teistel platvormidel, nagu TikTok ja Snapchat, on vanemate vanuserühmade seas selgelt vähem kasutajaid, siis Facebooki puhul on vanuselised erinevused noorimate ja vanimate kasutajate vahel väiksemad (18–29-aastaste ja 50–64-aastaste

⁽³⁾ Shaban, „Teenagers, Terrorism and Technopanic“, lk 535–536.

⁽⁴⁾ Samas.

⁽⁵⁾ Auxier & Anderson, „Social Media Use in 2021“.

⁽⁶⁾ Samas.

⁽⁷⁾ Baaken, „YouTube's Role as a Platform for Extremism“, lk 2.

⁽⁸⁾ Potter, „Mit antisemitischen Viralvideos für das Kalifat“.

⁽⁹⁾ Ipsen jt, „2018 & 2019 Report Right-wing extremism on the Internet“, lk 18.

⁽¹⁰⁾ Auxier & Anderson, „Social Media Use in 2021“.

kasutajate osakaal varieerub vaid vahemikus 70–73 %) ⁽¹¹⁾. Seega on Facebook endiselt tüdrukutele ja noortele naistele suunatud äärmuslaste tegevuse analüüsimise, ennetamise ja tõkestamise seisukohast asjakohane platvorm. 2021. aasta oktoobri alguses avaldas endine Facebooki töötaja Frances Haugen ettevõtte sisedokumendid, millest selgus, et platvormi algoritm suunab aktiivselt teismelisi kasutajaid kahjuliku sisu juurde ⁽¹²⁾. Lekkinud failide ja Hugen USA senati ees antud tunnistuste kohaselt löikab Facebook kasu algoritmist, mis võimaldab noorte naissoost kasutajate ebakindlust ära kasutada ja seda võimendada. Kuigi äärmuslaste kavatsused erinevad kasumile orienteeritud ettevõtete omadest, võib öelda, et nende lähenemismuster on sarnane selles mõttes, et ka nemad keskenduvad sotsiaalmeedias sihtrühmade ebakindluse ja haavatavuse ärakasutamisele. Facebook palkas 2019. ja 2020. aastal uurijad, kelle ülesanne oli uurida soovitusüsteemide rolli kasutajate polariseerimisel. Uurijad leidsid testkontode loomise abil, et mõni kasutaja lükati nn jäneseurgudesse ja viidi kokku vandenõuteooriatega ⁽¹³⁾. Äärmuslased on platvormil organiseeritud vahel avalikese gruppidesse ja lehekülgedele või suletud gruppidesse (kus liitumise üle otsustavad grupi administraatorid)

Joonis 1. Facebookist hangitud kujutis

tekivad neile füüsilist kahju.

Saksa organisatsioon jugendschutz.net ⁽¹⁴⁾ on spetsialiseerunud noorte kaitset käsitlevaid õigusakte rikkuva veebisisu tuvastamisele. Jugendschutz.net-i aruandes paremäärmuslaste suhtlus- ja värbamistavade kohta kirjeldatakse, et mõningad Facebookist leitavad pildid ja postitused viitavad Saksamaa linnades pagulastaustaga meeste toime pandud naistevastasele vägivaldale. Ühel nendest piltidest on kujutatud taskunuga käes hoidvat noort naist, kes kutsub üles tüdrukuid kaitsma end kujuteldava ohu eest, mida pagulased endast kujutavad ⁽¹⁵⁾.

⁽¹¹⁾ Samas.

⁽¹²⁾ Alter, „How fixing Facebook’s algorithm could help teens – and democracy“.

⁽¹³⁾ Zadrozny, „Carol’s Journey’: What Facebook knew about how it radicalized users“.

⁽¹⁴⁾ Vt: <https://www.jugendschutz.net/en/>.

⁽¹⁵⁾ Beyersdörfer jt, „Network of Hatred: How right-wing extremists use social media to court young people“, lk 20.

Džihadistlikud rühmitused keskendusid oma teavitustöös sotsiaalmeediaplattformidel, nagu Facebookis, tüdrukute ja noorte naisteni jõudmisele ennekõike aastatel 2016 ja 2017. Vägivaldade ülistavaid postitusi, millega püüti värvata naisi kui naissõdalasi, jagati koos piltidega, millel lubati romantilist seiklust, mis kaasneb Daeshi või Al Qaeda võitlejaga abiellumisega.

Joonis 2. Kahe käega tehtud süda automaatreelva ees. Pilt Facebookist (allikas: Jugendschutz.net)

TikTok

TikTok on videojagamisplattvorm, mida kasutatakse peamiselt lühikeste nalja- ja tantsuvideote loomiseks ja jagamiseks. Äpil on mitmeid lihtsasti kasutatavaid funktsioone ja omadusi, sh filtrid, kiirmontaaži võimalus, muusikaefektid ja kleebised. Alates äpi turuletoomisest 2016. aastal on TikToki peamine sihtrühm olnud teismelised, mis selgitab ka selle populaarsust noorte kasutajate seas. Hiljuti avaldatud uuringust paremäärmuslaste TikToki kasutuse kohta nähtub, et paljud postitused sisaldavad rassismi, antisemitismi, antifeminismi ja immigratsioonivastase vaenukõnega seotud paremäärmuslike ideoloogiate kombinatsiooni⁽¹⁶⁾. Nagu teistelt plattformidelt näha, siis Daeshi propagandasisu leiti TikToki üles, millele järgnes 2018. aastal töö selliste postituste kõrvaldamiseks⁽¹⁷⁾. Vastavad videod olid ka selgelt suunatud noortele tüdrukutele, kuna nendes kasutati ringlevat terminit „jihadi lover“ ehk „džihadistiarmastaja“ ja kujutati noori naisi, kes ütlevad, et nad on „džihadistid ja selle üle uhked“⁽¹⁸⁾. Äärmuslased paistavad ka edastavat oma sõnumeid laiemale publikule märksõnade ja populaarsete teemade kasutamise teel, kuna TikToki individuaalsete soovitude lehekülje algoritm soovib postitusi kõikidelt kasutajatelt, lähtudes kasutaja huvidest (mitte ainult kasutajate sõpruskondade põhjal sarnaselt eespool kirjeldatud Instagramis kehtestatud mehhanismidele).

Pärast seda, kui Daesh kaotas 2019. aastal Süürias ja Iraagis kontrolli oma omavoliliselt väljakuulutatud kalifaadi üle, hakkas umbes kaks tosinat nüüdseks kustutatud Daeshiga seotud kontot TikToki propagandavideoid jagama. Oxfordi Ülikooli äärmusluse eksperdi Elisabeth Kendalli sõnul tähendab selline meedejääv meetod ISiSe ideoloogia levitamiseks, et see levib kiiresti ja jääb kollektiivsesse mälu⁽¹⁹⁾. Paljud sellised videod olid suunatud konkreetsetele noortele tüdrukutele. Joonisel 3 kujutatud pildil on kuvatõmmis videost, kus naine kannab Daeshi lippu ja teda kirjeldatakse džihadistiarmastajana.

Joonis 3. Kuvatõmmis nüüdseks blokeeritud Daeshiga seotud TikToki kontole postitatud videost (allikas: Wall Street Journal)

Muud plattformid, millele tähelepanu pöörata

Eespool kirjeldatud plattformide kasutatakse laiale publikule propaganda levitamiseks ja kohana, kus äärmuslased tuvastavad ja võtavad ühendust potentsiaalselt haavatavate veebikasutajatega. Et hoiduda kahtluse äratamisest ja/või õiguskaitseasutuste jälgimisest, viidi pärast võimaliku värvatava tuvastamist sõnaselgemad vestlused üle sõnumiteenustesse, näiteks **Telegrami**⁽²⁰⁾. Tähelepanu tuleb pöörata ka **videomänguplattformidele**, mida kasutatakse tihti sarnaselt sotsiaalmeediakanalitega, mille abil julgustatakse kasutajaid suhtlema ja arutama⁽²¹⁾. Äärmuslased (väär-)kasutavad plattformide

⁽¹⁶⁾ Weimann & Masri, „Research Note: Spreading Hate on TikTok“.

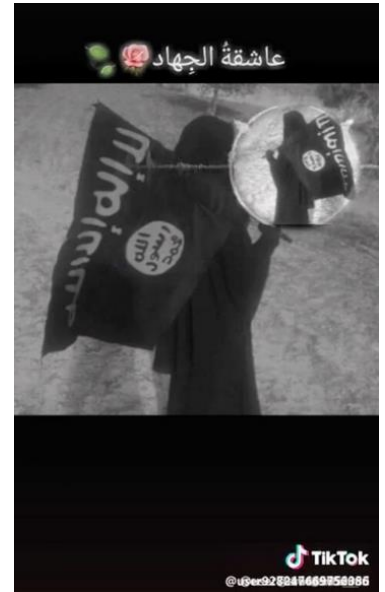
⁽¹⁷⁾ Feuer, „TikTok Removes Two Dozen Accounts used for ISIS Propaganda“.

⁽¹⁸⁾ Weimann & Masri, „Research Note: Spreading Hate on TikTok“.

⁽¹⁹⁾ Wells, „Islamic State Turns to Teen-Friendly TikTok, Adorning Posts With Pink Hearts“, lõik 7.

⁽²⁰⁾ Zeiger & Gyte, „Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet“.

⁽²¹⁾ Schlegel, „Extremists' use of gaming (adjacent) platforms“.

ennekõike otseülekannete ajal, et alustada või sütitada arutelusid poliitilistel teemadel ja seoses vandenõunarratiividega, et püüda jõuda võimalike uute värvatavateni. Otseülekanded on vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise alase töö jaoks eriti keerulised, sest sisu modereerimine või keelamine reaajas on peaaegu võimatu ⁽²²⁾. **Otseülekande- ja voogedastusplatvormidel** nagu LiveMe ja YouKnow kiputakse keelatud sisu käsitlevaid suuniseid leebelt rakendama. Varsti pärast 2020. aasta USA presidendivalimisi blokeeriti Twitteris ja teistel platvormidel mitmed äärmuslastest kasutajad, kes liikusid edasi Twitchi ⁽²³⁾. Selle aasta alguses pälvis laiemat tähelepanu ka otseülekandeteenus DLive, kui paremäärmuslastest mässajad tegid selle abil otseülekande USA Kapitooliumi ruumidesse tungimisest.

Kuigi võrgustikel ja pilditahvritel põhinevatel saitidel nagu **Reddit ja 4chan** on umbes kaks korda rohkem mees- kui naiskasutajaid ⁽²⁴⁾, on spetsiaalselt tüdrukutele ja naistele suunatud äärmuslusega seotud sisu laialt levinud. Mõnes Redditi alateemas arutatakse naiste rolli traditsiooniliste koduperenaistena ja antakse „nõu“, kuidas seda rolli täita; teised koosnevad laiema *incel*-kogukonna naisliikmetest (keda kutsutakse tihti *femcel*ideks). Reddit blokeerib teatavad kontod ja äärmuslaste alateemad, mis viib aga paljudel juhtudel kas uute teistsuguse pealkirjaga alateemade postitamiseni või paneb kasutajaid looma enda (reguleerimata) ääreala platvorme (nagu näiteks Gab ⁽²⁵⁾) ⁽²⁶⁾. Redditi ainulaadsel hääletusalgoritmil, mis hõlmab poolt- ja vastuhääletamise funktsioone, on põhiroll äärmuslikku sisu jagavate kasutajate seas ühise identiteedi loomise toetamisel. Kui poolthääletamise funktsioon viib probleemse sisu reklaamimiseni ja sellest tulenevalt ka selle normaliseerimiseni, siis vastuhääletamise funktsioon võib põhjustada selle, et vastukõnet või võimalikke äärmuslikele seisukohtadele vastanduvaid postitusi/vastuseid kuvatakse kasutajatele vähem. Äärmuslased on muutnud Redditi alateemad aktiivse vastuhääletamise ning eriarvamusel olevate rühma liikmete avalduste ja käitumise manipuleeriva „parandamise“ teel kõlakambriteks ⁽²⁷⁾. Siiani on uurimistöös keskendutud peamiselt sellele, kuidas poolt- ja vastuhääletamise funktsioonid on mõjutanud äärmusparempoolsuse kontekstis tõrjuvate diskursuste ja ühise identiteedi moodustumist ⁽²⁸⁾. Huvitav oleks uurida, kuidas neid funktsioone kasutati konkreetset (noorte) naissoost kasutajateni jõudmiseks. Kuna Twitteris on hiljuti hakatud katsetama sarnast poolt- ja vastuhääletamise nuppude süsteemi, näeme edaspidi, kas see viib sellel platvormil seoses äärmuslaste sotsiaalsete mullidega sarnase olukorrani.

⁽²²⁾ Samas, lk 5.

⁽²³⁾ Russonello, „Twitch, Where Far-Right Influencers Feel at Home“.

⁽²⁴⁾ Perrigo, „The Subreddit /r/Collapse Has Become the Doomscrolling Capital of the Internet“.

⁽²⁵⁾ Gab on nagu Redditi ja Twitteri hübriid, mille postitused on maksimaalselt 3000 tähemärki ja kus on Redditile sarnane poolt- ja vastuhääletamise funktsioon. 2018. aastal Pittsburghis rünnaku toime pannud Robert Bowers oli enne rünnakut selle platvormi aktiivne kasutaja. Lisateabe saamiseks Gabi kohta vt Conway jt, „Right-Wing Extremists’ Persistent Online Presence“, *History and Contemporary Trends*, lk 9–10.

⁽²⁶⁾ Schofield, „Inside the online ‘safe space’ for female incels“.

⁽²⁷⁾ Gaudette, „Upvoting extremism: Collective identity formation and the extreme right on Reddit“.

⁽²⁸⁾ Samas.

Veebis tüdrukute ja noorte naisteni jõudmine: äärmuslaste strateegiad ja narratiivid

Paljudel juhtudel on noorte naiste ja tüdrukute vabadus kultuuriliste normide ja/või pere surve kujundatud veebivälistes keskkondades piiratud, mis takistab juurdepääsu tööle ja haridusele ning võib mõjutada eraelulisi otsuseid. Vähesed sotsiaalsed sidemed eakaaslastega võivad avada uusi võimalusi suhtlemiseks virtuaalmaailmas. Äärmuslased kasutavad neid probleeme ära, levitades ideid naiste väidetavast agentsusest nende rühmades ning lubades neile eesmärgipäraseid ja nende endi määratletud rolle ⁽²⁹⁾.

Veebiäärmuslus paistab üldjuhul olevat suuresti soopõhine selle poolest, et sisu, sõnumeid ja keelt iseloomustavad soolised stereotüübid ja/või sugude range eraldatuse edendamise, samuti (soo poolest) konkreetse publiku poole pöördumine ⁽³⁰⁾. Indoneesia vägivaldsete äärmuslaste veebisaitide sisuanalüüsi uuringus uuriti terminitega „abielunaine“ ja „naised“ seotud korduvaid sõnapaare ja seoseid. Sellest nähtus, et enamikul juhtudel seostati naistega neile väliselt määratud rolle, nagu „ema“ või „koduperenaine“ ja atribuute nagu „kodune“. Meeste rolli kirjeldavates lausetes osutati neile kui „juhtidele“ või „kaitsjatele“ ⁽³¹⁾. Kuigi nii parem- kui ka islamiäärmuslased kipuvad digiplatvormidel taastootma traditsioonilisi soorolle, lubavad nad noorte naiste ja tüdrukute poole pöördudes neile oma rühmades aktiivset ja mõnel juhul ka võitleja rolli.

Järgmises osas esitletakse ja võrreldakse tüdrukutele ja noortele naistele suunatud parem- ja islamiäärmuslaste strateegiaid, narratiive ja suhtlustööd eri sotsiaalmeediaplatformidel.

Näide paremäärmuslaste propaganda ja värbamistöö kohta

Oma soolise identiteedi avastamine on osa orientatsiooni otsimisest, eriti noorte puhul. Sarnaselt teiste noortega pöörduvad tüdrukud ja noored naised tihti Google'i ja sotsiaalmeediaplatformide poole, et leida vastuseid sooga seotud küsimustele ja hirmudele. Paremäärmuslased teavad, kuidas sellest olukorrast kasu lõigata ning esitada eri veebiplatvormidel ideoloogilise varjundiga vastuseid ja identifitseerimise võimalusi. Nende soorollidega seotud narratiive kujundab eeskätt idee selgest binaarsest sooidentiteedist ⁽³²⁾. Ideed meeste ja naiste ühiskondliku rolli kohta ei kajastu ainult paremäärmuslike gruppide ja üksikisikute sotsiaalmeedias tehtud esitlustes.

Suuremal määral kasutavad nad oma käsitluse kohaselt naissoost eeskujusid (kes esindavad traditsioonilisi soolisi väärtuseid) ja soopõhiseid lähenemisviise, et jõuda veebis noorte naiste ja tüdrukuteni ja neid värvata. Spetsiaalselt meessoost ja naissoost kasutajale suunatud sisu joonistub eriti selgelt välja Instagramis, kus soolisi stereotüüpe taastoodetakse piltide, videote ja graafilise disaini abil. Paremäärmuslaste idealiseeritud soo kujutamiseks on tihedalt seotud halvustav sisu traditsioonilistest soorollidest kõrvalekaldumise kohta ja näiteks mittebinaarsuse esindajate vihkamine. Veebipõhistes äärmuslaste sotsiaalsetes mullides käivad käsikäes antifeminism, feminism ning vaenulik suhtumine *queer* idesse ja transinimestesse. Nad süüdistavad feminismi, poliitilist korrektsust ja „soohullust“ Lääne ühiskonna kujuteldavale „islamiseerimisele“ avatuks muutmises ning survestavad nii tüdrukuid ja naisi järgima oma ohutuse huvides nende ideoloogilist eeskuju ⁽³³⁾.

⁽²⁹⁾ TED, „A woman's place in security“ | Joana Cook | TEDxLondonBusinessSchool.

⁽³⁰⁾ Johnston jt, „The Lure of (Violent) Extremism: Gender Constructs in Online Recruitment and Messaging in Indonesia“.

⁽³¹⁾ Samas.

⁽³²⁾ Ipsen jt, „2018/ 2019 Bericht: Rechtsextremismus im Netz“, lk 18–19.

⁽³³⁾ Seda narratiivi taastoodavad tihti eri paremäärmuslased ja nende rühmitused, nt identitaarlaste liikumised.

Neonatside rühmitustesse, nagu näiteks Põhjala Vastupanuliikumine (2016. aastal asutatud Skandinaaviaülene liikumine) ja Feuerkrieg Division (Balti riikides tegutsev liikumine), kuuluvaid naisi kirjeldatakse „Põhjala naiste“ ja „rassisõdalastena“, sealjuures kasutavad neid termineid nii naised ja tüdrukud ise kui ka nende organisatsioonide meessoost veebiliikmed⁽³⁴⁾. Askanius nimetab seda diskursiivseks abieluks misogüünia ja naiste võimestamise vahel (35) ning selgitab, et ühelt poolt täidavad Põhjala Vastupanuliikumise naisliikmed värbajate rolli, tehes neonatsismi sotsiaalmeedias laiemale üldsusele kättesaadavamaks ja atraktiivsemaks. Teisalt taastoodavad naised hüpermaskuliinsetes keskkondades agentsust otsides stereotüüpe ja traditsioonilisi soorolle, kuid peavad ühtlasi kaitsma end oma rühmituse meessoost liikmete eest, kes süüdistavad neid feminismis.

Joonisel 4 on kujutatud kuvatõmmis Põhjala Vastupanuliikumise naissoost keske figuuri Twitteri kontost. Põhjala Vastupanuliikumine ja muud paremäärmuslikud liikumised aitavad kujutada naisi ja tüdrukuid võimestatud poliitiliste häältena emaduse ja pere eest hoolitsemise kaudu, tugevdades nii narratiivi naistest kui valge rassi „päästjatest“. Sarnaseid suhtlustaktikaid ja narratiive võib kohata eri paremäärmuslaste liikumistes ja sotsiaalmeediagruppides. Kuigi tüdrukute ja naiste seisukohti ja postitusi sotsiaalmeedias kontrollivad enamasti mehed või teised (vanemad) naissoost liikmed, kes soodustavad propagandat, et naised on meestele allutatud, käsitleb suur osa sisust ka naiste võimestamist ja ühtekuuluvustunnet⁽³⁶⁾.

Joonis 4. Naissoost Põhjala Vastupanuliikumise liikme Twitteri konto

Islamiäärmuslaste sihipärased lähenemisviisid veebis

Islamiäärmuslaste veebisisu keskmes on identiteedi, kultuurilise kuulmise ja (moslemitevastase) rassismiga seotud küsimused. Noorte naiste vajadustele ja huvidele (nt mood, elustiil, perekond ja sõprus) vastavate soospetsiifiliste lähenemisviiside, päriselulise suhtlemise ja atraktiivse kujunduse abil püütakse saavutada noorte naiste seas suuremat haaret.

⁽³⁴⁾ Askanius, „Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices“.

⁽³⁵⁾ Samas.

⁽³⁶⁾ Askanius, „Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices“.

Islamiäärmuslased jagavad sarnaselt paremäärmuslastega oma väärtusi, norme ja maailmavaadet, pakkudes lahendusi probleemidele, mis mõjutavad ennekõike noori naisi. Eri islamiäärmuslikesse sotsiaalmeediakanalitesse integreeritakse ka aktuaalseid teemasid, nagu päevasündmused ja üleilmsed kriisid (nt rassistlikud rünnakud moslemite vastu või Iisraeli ja Palestiina vaheline konflikt). Probleem ei ole mitte sotsiaalsetele probleemidele ja ebaõiglusele osutamises, vaid selles, et äärmuslased kasutavad neid probleeme ära, varjates oma tegelikke ideoloogilisi kavatsusi⁽³⁷⁾. Noori mosleminaisi, kes kannavad *hijab*'i, kiputakse tihti avalikult diskrimineerima. Islamiäärmuslased ühendavad tihti noorte naiste kogemused seoses diskrimineerimisega ja muud sarnased ühiskondlikud arutelud, et jõuda oma propagandaga noorte naisteni, näiteks hiljuti mitmes ELi liikmesriigis nähtud *hijab*'i ja/või burka keelustamist käsitlevate ühiskondlike arutelude kontekstis. Seda tüüpi islamiäärmuslik propaganda kasutab emotsionaalseid elemente, nagu näiteks pildid ja videod, kuhu on põimitud sisse äärmusliku ideoloogia fragmente. See aga ei tähenda, et meessoost islamiäärmuslased meelitavad kaitsetuid naisi ja tüdrukuid hakkama (vägivaldseteks) äärmuslasteks. Sarnaselt paremäärmuslusega võtavad naised nende rühmitustes aktiivse rolli, mis väljendub ka mõne naise tegutsemises veebifoorumite ja sotsiaalmeediaplatformide moderaatori rollis.

Usulised tõlgendused ja sooline eraldatus veebis: väidetavad turvalised kohad tüdrukute jaoks?

Meeste ja naiste ranget eraldatust, mida Islamiäärmuslik ideoloogia tihti ette näeb, võib täheldada ka veebis: paljudel juhtudel ei ole meeskasutajatel lubatud naiskasutajatega suhelda ega külastada naistele mõeldud gruppe⁽³⁸⁾. Tüdrukutele jäetakse mulje, et nad on oma sookaaslaste seas, kuid seda, kas vastavate kontode omanikud on tegelikult naised, on raske kontrollida. Nende profiilide ja postituste taga olevad isikud – kes on oletatavasti naised – kutsuvad alaealisi tüdrukuid õdedeks, luues ühtekuuluvustunde. Äärmuslased püüavad selliseid turvalisi kohti luues võita võimalike värvatavate usalduse, alustada nendega vestlust ja suruda neile järk-järgult peale islamiäärmusluse ideoloogia fragmente ja narratiive. Samuti pakutakse võimalust võtta otse ühendust e-posti või telefoni teel, et meelitada noori naissoost kasutajaid suhtlema viisil, mis tundub privaatne ja isiklik⁽³⁹⁾. Nendel platformidel arutatakse väga erinevaid teemasid, mis hõlmab nõuandeid selle kohta, kuidas igapäevaelus „õigesti“ käituda, kuidas *hijab*'i õigesti kanda või armastuse/abieluga seotud küsimusi. Paljudel juhtudel tsiteerivad islamiäärmuslased oma seisukohtade legitimeerimiseks usulisi allikaid: nad jagavad ja tõlgendavad (uuesti) Koraani suurasid, hadith'e või tsitaate mitmelt islami õpetlaselt, olenemata nende ajaloolisest kontekstist, et toetada oma ideoloogiat ja poliitilisi eesmärgi.

Kui tüdrukud ja noored naised on hakanud privaatsetes vestlustes või vestlusäppides (nt WhatsApp, Telegram) äärmuslastega suhtlema, jääb see tõenäoliselt märkamata. Kuigi WhatsApp ja muud sõnumiteenused on töötanud välja automaatsed süsteemid kuritahtlike kasutajate ja kahjuliku sisu tuvastamiseks ja kõrvaldamiseks, on suhtlus privaatsuse kaitsmiseks krüptitud, mis teeb äärmusliku sisu ja äärmuslaste värbamistöö tuvastamise keeruliseks. Kutselinke sõnumiteenuste (nagu Telegram ja Signal) gruppidesse postitatakse eri sotsiaalmeediaplatformide, nagu Instagram, YouTube ja TikTok, avalikele profiilidele. Nagu eelmises peatükis mainitud, on üks levinud strateegia noorte naiste poole pöördumine süütult sõnastatud sisuga, et tekitada paljudele kättesaadav lähtepunkt edaspidiseks indoktrineerimiseks.

⁽³⁷⁾ Röhlig, „Die Islamisten-Hipster“.

⁽³⁸⁾ Jugendschutz.net, „Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen“, lk 1.

⁽³⁹⁾ Lisateabe saamiseks vt Zeiger & Gyte, „Prevention of Radicalization on Social Media and the Internet“, lk 384 või Jugendschutz.net, „Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen“, lk 1–2.

Naissoost veebikasutajatele suunatud sotsiaalmeediapostituste esteetilised omadused

Islamiäärmuslaste sotsiaalmeediagrupid ja -lehed, mis on konkreetselt suunatud noortele naistele, kipuvad olema väga värvilised ja sisaldama tihti internetis tuntud kassi- või

kaoeravideoid, et püüda tähelepanu⁽⁴⁰⁾. Tihti võib leida pilte, millel käsitletakse muu hulgas teemasid nagu romantilised suhted ja seksuaalsus. Esmapilgul väljendavad need võimestatust ja enesekindlust. Sisu lähemal vaatlemisel ilmneb, et noortele tüdrukutele mõeldud postitustesse ja meemidesse on peidetud ideoloogia fragmente. Joonisel 5 esitatud pildil on kujutatud Telegrami populaarse kleebise funktsiooni kasutamist: *niqab*'iga noort tüdrukut, kellel on moodsad rõivad ja rula, et kaasata noorte tüdrukute tegelikke harrastusi. Selle all kasutati veel üht kleebist, millega kutsuti tüdrukuid üles keskenduma paremateks moslemiteks saamisele. Nendes kanalites korraldatakse regulaarselt üleskutset vältida ja eemalduda võimalikest usuliselt teelt tähelepanu kõrvale juhtivatest teguritest, et võidelda suurema, ühise eesmärgi eest.

Joonis 5. Islamiäärmuslaste rühmituse naissoost liikmete suhtlus Telegramis

Edasi antavad väärtused on seotud keelatud käitumisega, mida legitimeeritakse tihti viitega usulisele fatwa'le. Sellised fatwa'd, eriti tüdrukutele suunatud veebisaitidel ja veebiplatvormidel, on levinud ja seda strateegiat kasutatakse ka noorte meesteni jõudmiseks. Küsimustele usu, armastuse, seksuaalse ja keha kohta vastatakse kooskõlas eri õpetlaste usuliste tekstidega. Fatwa on islami õpetlase väljastatud islami õiguslik arvamus mis tahes teemal. Noored ei ole tihtipeale kindlad, kellel on lubatud fatwa't väljastada, kuna kõik õpetlased või imaamid pole selleks kvalifitseeritud. Enamikul juhtudel on vaja fatwa väljastamiseks läbida mitu aastat spetsialiseeritud ja meetoodilist väljaõpet (). Need, kes otsivad nõu, eeldavad, et avaldus vastab sellele, mis on kirjas Koraanis, islami traditsioonile ja islami õigusele. Sotsiaalmeediavõrgustikes avaldatakse pilte ja meeme üldjuhul koos inspireerivate sõnumite, usuliste tsitaatide või fatwa'ga koos piltide ja muude lühikeste tekstidega. Meeldivaks märkimise ja jagamise võimalused aitavad imbuda tüdrukute ja noorte naiste igapäevasuhtlusesse ning luua järk-järgult tee islamiäärmusluseni.

Edasi antavad väärtused on seotud keelatud käitumisega, mida legitimeeritakse tihti viitega usulisele fatwa'le. Sellised fatwa'd, eriti tüdrukutele suunatud veebisaitidel ja veebiplatvormidel, on levinud ja seda strateegiat kasutatakse ka noorte meesteni jõudmiseks. Küsimustele usu, armastuse, seksuaalse ja keha

kohta vastatakse kooskõlas eri õpetlaste usuliste tekstidega. Fatwa on islami õpetlase väljastatud islami õiguslik arvamus mis tahes teemal. Noored ei ole tihtipeale kindlad, kellel on lubatud fatwa't väljastada, kuna kõik õpetlased või imaamid pole selleks kvalifitseeritud. Enamikul juhtudel on vaja fatwa väljastamiseks läbida mitu aastat spetsialiseeritud ja meetoodilist väljaõpet (). Need, kes otsivad nõu, eeldavad, et avaldus vastab sellele, mis on kirjas Koraanis, islami traditsioonile ja islami õigusele. Sotsiaalmeediavõrgustikes avaldatakse pilte ja meeme üldjuhul koos inspireerivate sõnumite, usuliste tsitaatide või fatwa'ga koos piltide ja muude lühikeste tekstidega. Meeldivaks märkimise ja jagamise võimalused aitavad imbuda tüdrukute ja noorte naiste igapäevasuhtlusesse ning luua järk-järgult tee islamiäärmusluseni.

Joonis 6. Islamiäärmuslaste Telegrami kanalis jagatud teave seoses mosleminaiste riietumisnõuetega

džihadismi organisatsioonide seoses naistepõhiste narratiividega, nähtub, et suur osa sisust käsitleb nüüdisaegseid ja igapäevaprobleeme (41). Paljudel juhtudel põhinevad motivatsiooninarratiivid traditsioonilistel doktriinidel ja kontseptsioonidel, kuid käsitlevad Lääne riikides elavate mosleminaiste identiteediprobleeme. Selle uuringu kohaselt kasutatakse tihti muu hulgas narratiive, mis on seotud „islami õdedeks olemise au“ ja nende ühise kohustusega seista oma deeni eest (see viitab araabiakeelsele sõnale *dīn*, mis tähendab religiooni) (42).

Joonis 8. Kuvatõmmis videost, milles Riley Williams reklaamib paremäärmuslikku ühiskonna kokkuvarisemise kiirendamise ideed. Kuvatõmmis ISD TikToki leviva äärmusluse ja vaenukõne

Sarnaselt eelmisel lehel oleva kuvatõmmisega kujutatakse joonisel 6 oleval pildil mosleminaisi koomiksistilis. Nende kanalite kaudu jagatakse tihti teavet ja nõuandeid, kuidas sobib naistel ja tüdrukutel riietuda.

Tihedad suhted sotsiaalmeedias eksisteerivad ka solidaarsusvõrgustike kujul. Instagrami konto freeoursisters postitustes väljendatakse solidaarsust naiste ja tüdrukutega, kes suundusid endistesse Daeshi piirkondadesse ning on nüüd Süüria ja Iraagi kinnipidamislaagrites või Euroopa riikide vanglates, aga ka naistega, kelle abikaasad on terrorismi eest kinni peetud.

Algatust jälgib Saksamaa riigi tasandi luureagentuur Nordrhein-Westfalenis, kuna ühel selle kesksetest liikmetest olid sidemed Daeshiga. Uuringust, mille raames jälgiti Taani Salafi

Joonis 7. Pildi tekst: „Mul puudub ramadaanitunne. Ma ei oota Eid'i. Mu abikaasa on vanglas. Mida ta teeb ja kuidas tal praegu läheb?“

Need organisatsioonid, nagu näiteks Kaldet til Islam (Kutse Islami Juurde), motiveerivad strateegiliselt tüdrukuid ja noori naisi osalema äärmusluses, kuna soopõhist diskrimineerimist, millega mosleminaised võivad Lääne ühiskonnas silmitsi seista, kujutatakse vajaliku vahendina džihaadis osalemiseks.

Postitused sisaldavad tihti otsest või kaudset üleskutset vägivaldale. Paremäärmuslaste kontodel TikToki ja muudel platvormidel kasutatakse (neo)natsisümboolikat ja toetatakse paremäärmuslikku ühiskonna kokkuvarisemise kiirendamise ideed (*accelerationism*). Selle idee kohaselt tuleks kiirendada ühiskonna kokkuvarisemist, et asendada praegune süsteem fašistliku rahvusriigiga (43). TikToki videos, kus on kujutatud Riley Williamsit, kes arreteeriti pärast

6. jaanuaril USA Kapitooliumi ruumidesse tungimist, tõstab Williams oma käe natsitervituseks.

Videos kujutatakse teda tantsimas ja ütlemas „Poliitiline lahendus puudub. Jääb ainult üle ühiskonna kokkuvarisemist kiirendada. Heil Hitler.“

(40) Jugendschutz.net, „Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen“, lk 1–2.

(41) Jul Jacobsen, „Calling on Women: Female-Specific Motivation Narratives in Danish Online Jihad Propaganda“, lk 19.

(42) Samas, lk 20.

(43) O'Connor, „Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok“, lk 9.

Mõju seoses vägivaldse terrorismi ennetamise ja tõkestamisega: esmane ja teisene ennetus sotsiaalmeedias

Sotsiaalmeediaplattformidel on enamiku (noorte) inimeste igapäevaelus keskne osa. Paljudel kasutajatel puuduvad aga piisavad oskused veebiallikate tõsuse, usaldusväärsuse ja autentsuse hindamiseks. Veebipõhise radikaliseerumise eest võivad kaitsta **digikirjaoskus ja veebisisu kriitiline tarbimine**. Tüdrukutele ja noortele naistele allikate kontrollimise õpetamine on seega hädavajalik, et aidata neil tuvastada valeteavet, propagandat ja äärmuslaste värbamistegevust.

Kuna värbajad kasutavad ära noorte naiste haavatavust ja digivõrgustikes veebisuhete loomine radikaliseerunud ja/või äärmuslastest eakaaslastega on radikaliseerumisprotsesside keskne osa, **on oluline luua alternatiivseid (veebipõhiseid) sotsiaalvõrgustikke, et korvata kontaktide kadu** ⁽⁴⁴⁾. Kuigi see on paljude suhete katkestamise ja deradikaliseerimise strateegiate osa, paistab see olevat eriti hädavajalik tüdrukutele ja noortele naistele, kes otsivad veebis ühtekuuluvustunnet. Tuleks arutada, kas sellele ohule reageerimine soopõhiste vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise veebipõhiste lähenemisviiside loomise teel (nt alternatiivsete/vastunarratiivi kampaaniate abil) on mõistlik või oleks parem kasutada üldisemat lähenemisviisi, milles arvestatakse küll sooga, kuid lisaks muudele struktuursetele komponentidele (nt vanus, haridus jne). Viimastel aastatel on enamiku vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise kampaaniate raames soovitatud haavatavate mees- ja naissoost kasutajateni jõudmisel kasutada teabe edastamist kitsamale publikule ⁽⁴⁵⁾. Kuigi äärmuslased tunduvad olevat nn soopõhiste teemade ja narratiivide kasutamisel edukad, võivad peamiselt soopõhistel teemadel põhinevad vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise kampaaniad tahtmatult taastoota stereotüüpe ja ekslikult homogeneenida sihtrühma olenevalt soost.

Soovitused

- COVID-19 pandeemia ja sellest tulenev (ootamatu) vajadus mitmekesisemate digitaalsete vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise meetmete järele on loonud veebivälistes keskkondades töötama harjunud spetsialistidele katsumusi. Peale selle, et spetsialistide töökoormus on tihtipeale juba väga suur, ei ole neist paljudel võimalik tutvuda sotsiaalmeediaplattformide kiiresti muutuva maailmaga ning pakkuda kohandatud ennetus- ja sekkumisteenusid. Mis puutub tüdrukute ja noorte naiste veebikäitumise paremasse mõistmisesse, võib asjakohaseid platvorme ja tekkivaid suundumusi aidata tuvastada radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku noorteplatvorm RAN YOUNG. Allpool esitatud loetelus antakse lühiülevaade asjakohastest veebipõhistest tavadest, mis aitavad selles vallas edu saavutada.
- Et aidata noortel naistel ja tüdrukutel propagandat, väärinfot ja äärmuslikku sisu paremini mõista ja tuvastada, võib olla kasulik töötada esmase ja teisese ennetuse töövahendina välja programme **digikirjaoskuse raames allikate kontrollimise oskuste suurendamiseks**. On olemas mitmesuguseid veebisaitide ja otsingumootoreid, mis on mõeldud abistama kasutajaid selle tuvastamisel, kas veebist leitud teave on usaldusväärne või mitte. Iiri algatus BE MEDIA SMART koondab organisatsioone ja veebisaitide, millel keskendutakse faktikontrolli vahendite ja andmebaaside pakkumisele ⁽⁴⁶⁾. Samuti on hädavajalik anda tüdrukutele ja noortele naistele islami- ja paremäärmuslaste propaganda ja värbamistöö varjatute vormide äratundmise oskused.

⁽⁴⁴⁾ Gielen, „Exit programmes for female jihadists: A proposal for conducting realistic evaluation of the Dutch approach“, lk 15.

⁽⁴⁵⁾ Schlegel, „A Bookstore, Not a Customized Page“.

⁽⁴⁶⁾ Vt: <http://www.bemediasmart.ie/fact-check#check>.

- Kodanikuühiskonna organisatsioonide ning vägivaldse terrorismi ennetamise ja tõkestamise spetsialistide veebikohalolu suurendamine sotsiaalmeedias tundub olevat hädavajalik. Et olla digiplatvormidel tõsiseltvõetavad, võivad organisatsioonid pakkuda kõigile kättesaadavat hariduslikku sisu, osaleda äärmuslike narratiive sisaldavate sotsiaalmeediapostituste all aruteludes ning teha koostööd suunamudijatega, kes võivad olla veebipõhise vägivaldse äärmusluse ennetamisel ja selle vastu võitlemisel eeskujuks.
- Nagu eespool arutatud, on alternatiivsete või vastunarratiivide kampaaniate mõju kohati piiratud või lühiajaline, sest need toimuvad lühikese aja jooksul enne projektide lõppu. Schlegel soovitab nn **raamatupoe lähenemisviisi** (*bookstore approach*), mis põhineb koostööl vägivaldse äärmusluse ennetamises ja tõkestamises osalejate vahel, kes pakuvad mitmesuguseid kampaaniaid ja teemasid, milles arvestatakse sooga, kuid ei keskenduta tingimata soopõhistele sihtrühmadele ⁽⁴⁷⁾.
- Viimastel aastatel on muutunud üha selgemaks, et vaja on sihipäraseid kohalikke vägivaldse äärmusluse ennetamise ja tõkestamise lähenemisviise ning kohalikke mitmest asutusest pärit osalejatega meeskondi, kuna äärmuslaste suhtluskonnad erinevad suuresti sõltuvalt nende asukohast. Seega on vaja kohalikke hübriidmeetmeid, mille abil saab veebivälised lähenemisviisid viia üle veebikeskkondadesse. Belgia linnas Mechelenis töötatakse praegu vastava mudeli kallal, mille raames püüavad noored ja sotsiaaltöötajad jätkata haavatavate noortega suhtlemist veebiväliste digiplatvormide (nt Twitchi FIFA turniiride) kaudu.
- Kuna **otseülekanded** on muutumas üha populaarsemaks eri sotsiaalmeediakanalites, mille sisu on enamikul juhtudel peaaegu võimatu modereerida, peavad platvormide pakkujad, poliitikakujundajad, teadlased ja spetsialistid **arutama võimalikke meetmeid ja reageerimist** äärmuslastest kasutajatele, kes kasutavad reguleerimise vähesust ära.

⁽⁴⁷⁾ Schlegel, „A Bookstore, Not a Customized Page“.

Asjakohased tavad

1. [NISA projekt](#) rakendab tüdrukute ja noorte naise aktiivsel osalusel video- ja veebikampaaniaid, et töötada välja alternatiivseid lähenemisviise patriarhaalsetele ja äärmuslikele narratiividele sotsiaalmeedias.
2. [Veebisait Islam-ist](#) on küsimuste ja vastuste platvorm, kus käsitletakse noorte moslemite igapäevaeluküsimusi seoses islamiga. Islam-isti meeskonna eesmärk on ennetada noorte radikaliseerumist ning nad suhtlevad oma sihtrühmaga Instagrami, Facebooki ja TikToki kaudu. See kontseptsioon ei põhine soopõhisel lähenemisel, vaid kasutab pigem eespool mainitud raamatupoe lähenemisviisi.
3. Diamondi programm toetab [Madalmaade kultuuridevahelise osaluse ja integreerimise sihtasutuse](#) osana 12–24-aastaseid identiteediprobleemidega üksikisikuid. Programm pakub veebikeskkondi, kus saab uurida lähemalt ja arutada soorollide, romantiliste suhete ja sellega seotud teemade üle.
4. USA organisatsioon [Life after Hate](#) on spetsialiseerunud haavatavate veebikasutajate juhendamisele, millega tegelevad sellesse kuuluvad inimesed ja vaimse tervise spetsialistid. Olles teadlikud paljudes äärmuslikes kontekstides levinud nn „sõsarkonnaga“ seotud aspektidest, pakub meeskond tuge äärmuslike keskkondade väliste alternatiivsete kontaktide ja võrgustike abil.
5. Euroopa Komisjoni kodanikuühiskonna tugevdamise programmi alla kuuluv algatus [YouthRightOn](#) tegeleb Bulgaaria noortele suunatud paremäärmuslaste mõjutustegevusega. Programmi eesmärk on suurendada noorte sotsiaalmeediakasutajate vastupanuvõimet, töötades välja veebis levitatavatele äärmuslikele sõnumitele alternatiivseid narratiive.
6. Paljud organisatsioonid pakuvad sotsiaalmeedias spetsiaalselt noortele tüdrukutele ja naistele mõeldud kontaktpunkte ja nõustamist. [Juuuportis](#) ja sarnastes organisatsioonides tegutsevad kogunud spetsialistide, nõustajate ja koolitatud noorte (alates 15. eluaastast) meeskonnad kontaktisikutena Facebookis, Twitteris, Instagramis, Snapchatis ja TikToki. Kui noored naised ja tüdrukud tunnevad muret veebisuhtluse või veebipõhise peibutamise, vaenukõne või äärmusliku sisuga seotud küsimuste üle, saavad nad ühendust võtta (ka anonüümselt) ja Juuuport pakub individuaalset tuge.
7. Veel üks näide on Eesti Politsei- ja Piirivalveameti [veebikonstaablite](#) programm, mille raames on politseinikud veebiturvalisuse eestkõnelejad, jälgivad digikeskkondi ja omavad eri platvormidel sotsiaalmeediakontosid.

Bibliograafia

- Alter, C. (5. oktoober 2021). How fixing Facebook's algorithm could help teens—and democracy. *TIME*. <https://time.com/6104157/facebook-testimony-teens-algorithm/>
- Askanius, T. (2020). Women in the Nordic Resistance Movement and their online media practices: Between internalised misogyny and “embedded feminism”. *Feminist Media Studies*. [Saadaval veebis]. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14680777.2021.1916772>
- Auxier, B., & Anderson, M. (2021). *Social media use in 2021*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/internet/2021/04/07/social-media-use-in-2021/>
- Baaken, T. (2020). *YouTube's role as a platform for extremism*. Global Network on Extremism & Technology. <https://gnet-research.org/2020/03/02/youtubes-role-as-a-platform-for-extremism/>
- Beyersdörfer, A., Ipsen, F., Eisentraut, S., Wörner-Schappert, M., & Jellonnek, F. (2017). *Network of hatred: How right-wing extremists use social media to court young people*. Jugendschutz.net. https://www.hass-im-netz.info/fileadmin/public/main_domain/Dokumente/Rechtsextremismus/Network_of_Hatred.pdf
- Conway, M., Scrivens, R., & Macnair, L. (2019). *Right-wing extremists' persistent online presence: History and contemporary trends*. Rahvusvaheline terrorismivastase võitluse keskus – Haag, <https://icct.nl/app/uploads/2019/11/Right-Wing-Extremists-Persistent-Online-Presence.pdf>
- Feuer, W. (21. oktoober 2019). *TikTok Removes Two Dozen Accounts used for ISIS Propaganda*. CNBC. <https://www.cnn.com/2019/10/21/tiktok-removes-two-dozen-accounts-used-for-isis-propaganda.html>
- Gaudette, T., Scrivens, R., & Davies, G. (2020). Upvoting extremism: Collective identity formation and the extreme right on Reddit. *New Media & Society*, 23(12), 3491–3508. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1461444820958123?journalCode=nmsa>
- Gielen, A. (2018). Exit programmes for female jihadists: A proposal for conducting realistic evaluation of the Dutch approach. *International Sociology*, 33(4), 454–472. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0268580918775586>
- Hope not hate. (2021). *Investigation: 'For the future, by the future'*. <https://www.hopenothate.org.uk/investigation-for-the-future-by-the-future/>
- Ipsen, F. jt. (2019). 2018 & 2019 Report Right-wing extremism on the Internet.
- Johnston, M., Iqbal, M., & True, J. (2020). The lure of (violent) extremism: Gender Constructs in Online Recruitment and Messaging in Indonesia. *Studies in Conflict & Terrorism*. [Saadaval veebis]. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2020.1759267?scroll=top&needAccess=true>
- Jugendschutz.net. (2017). *Dschihadisten werben um Mädchen und junge Frauen*. https://www.hass-im-netz.info/fileadmin/public/main_domain/Dokumente/Islamismus/TP_Dschihadisten_werben_um_junge_M%C3%A4dchen_und_Frauen.pdf
- Jul Jacobsen, S. (2019). Calling on women: Female-specific motivation narratives in Danish online jihad propaganda. *Perspectives on Terrorism*, 13(4), 14–26. <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/perspectives-on-terrorism/2019/issue-4/jacobsen.pdf>

- O'Connor, C. (24. august 2021). *Hatescape: An In-Depth Analysis of Extremism and Hate Speech on TikTok*. Institute for Strategic Dialogue. <https://www.isdglobal.org/isd-publications/hatescape-an-in-depth-analysis-of-extremism-and-hate-speech-on-tiktok/>
- Perrigo, P. (30. oktoober 2020). The subreddit /r/collapse has become the doomscrolling capital of the internet. Can its users break free? *TIME*. <https://time.com/5905324/reddit-collapse/>
- Potter, N. (8. juuni 2021). *Mit antisemitischen Viralvideos für das Kalifat*. Belltower.News. <https://www.belltower.news/muslim-interaktiv-mit-antisemitischen-viralvideos-fuer-das-kalifat-116977/>
- Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik. (2020). *(Young) Women's Usage of Social Media and Lessons for Preventing Violent Extremism*. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-01/ran_small_scale_meeting_gender_and_social_media_en.pdf
- Röhlig, M. (19. juuni 2021). Die Islamisten-Hipster. *SPIEGEL Politik*. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/muslim-interaktiv-wie-eine-gruppe-von-hizb-ut-tahrir-jugendliche-umwirbt-a-58a2a63d-1798-475c-b2d1-a072c734d232>
- Russonello, G. (27. aprill 2021). Twitch, where far-right influencers feel at home. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2021/04/27/us/politics/twitch-trump-extremism.html>
- Schlegel, L. (5. august 2021). *A bookstore, not a customized page: Why we need more variety, not more tailoring in digital narrative campaigns against extremism*. European Eye on Radicalization. <https://eeradicalization.com/a-bookstore-not-a-customized-page-why-we-need-more-variety-not-more-tailoring-in-digital-narrative-campaigns-against-extremism/>
- Schlegel, L. (2021). *Extremists' use of gaming (adjacent) platforms. Insights regarding primary and secondary prevention measures*. Radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustik. https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/publications/extremists-use-gaming-adjacent-platforms-insights-regarding-primary-and-secondary-prevention_en
- Schofield, D. (29. märts 2021). Inside the online 'safe space' for female incels: Enter the pink pill. *Huck*. <https://www.huckmag.com/art-and-culture/tech/inside-the-online-safe-space-for-femcels/>
- Shaban, S. (2020). Teenagers, terrorism, and technopanic: How British newspapers framed female ISIS recruits as victims of social media. *International Journal of Communication*, 14(2020), 535–555. <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/13103>
- Skovgaard-Petersen, J. (2015). A typology of fatwas. *Die Welt des Islams*, 55(3–4), 278–285. <https://doi.org/10.1163/15700607-05534p02>
- TED. (13. juuni 2020). *A woman's place in security* | Joana Cook | TEDxLondonBusinessSchool [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=CqclxX6rsII&t=2s>
- Weimann, G., & Masri, N. (2020). Research note: Spreading hate on TikTok. *Studies in Conflict & Terrorism*. [Saadaval veebis]. <https://www.tandfonline.com/doi/10.1080/1057610X.2020.1780027>
- Wells, G. (21. oktoober 2019). Islamic State turns to teen-friendly TikTok, adorning posts with pink hearts. *The Wall Street Journal*. <https://www.wsj.com/articles/islamic-state-turns-to-teen-friendly-tiktok-adorning-posts-with-pink-hearts-11571680389>
- Zadrozny, B. (22. oktoober, 2021). 'Carol's Journey': What Facebook knew about how it radicalized users. *NBC News*. <https://www.nbcnews.com/news/amp/rcna3581>

Zeiger, S., & Gyte, J. (2021). Prevention of radicalization on social media and the internet. A, P. Schmid (toim) raamatus „Handbook of terrorism prevention and preparedness“ (lk 374–411). Rahvusvaheline terrorismivastase võitluse keskus – Haag, <https://icct.nl/app/uploads/2021/01/Handbook-Ch-12-Zeiger-Gyte-FINAL-1.pdf>

Autoritest

Sophie Scheuble uurib vägivaldse äärmusluse ennetamist ja tõkestamist, keskendudes mitut asutust hõlmavatele lähenemisviisidele äärmuslikest rühmadest lahkumise ja rehabilitatsiooni valdkonnas. Ta liitus radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku ekspertidega 2020. aastal. Lisaks radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustikus tehtavale tööle on ta Berliinis asuva vägivalda ennetamise võrgustiku projektijuht.

Fehime Oezmen keskendub oma uurimistöös poliitilisele äärmuslusele. Ta on ekspert järgmistes valdkondades: islamism, paremäärmuslus, moslemitevastane rassism, antisemitism, vaenukõne ja veebis avaldatavad valeuudised.

TEABE LEIDMINE ELI KOHTA

Veebis

Euroopa Liitu käsitlev teave on kõigis ELi ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil: https://europa.eu/european-union/index_en.

ELi väljaanded

Tasuta ja tasulisi ELi väljaandeid saab alla laadida või tellida aadressil <https://op.europa.eu/en/publications>. Kui soovite saada tasuta väljaandeid suuremal arvul eksemplarides, võtke ühendust teenusega Europe Direct või kohaliku teabekeskusega (vt https://europa.eu/european-union/contact_en).

ELi õigusaktid ja nendega seotud dokumendid

Juurdepääsuks ELi õigusteabele, sealhulgas kõigile ELi õigusaktidele alates 1952. aastast kõigis ametlikes keeltes, vt EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu>.

ELi avatud andmed

ELi avatud andmete portaal (<http://data.europa.eu/euodp/en>) võimaldab juurdepääsu ELi andmete kogumitele. Andmeid võib tasuta alla laadida ning kasutada ärilisel ja mitteärilisel eesmärgil.

Radicalisation Awareness Network

RANI

Practitioners

Publications Office
of the European Union